

HNÍZDĚNÍ A POTRAVA MLÁDAT VÝRA VELKÉHO *Bubo bubo* L. V SPR LICHNICE

František Bárta

Úvod

Severozápadní výběžek Českomoravské vrchoviny tvoří Železné hory. Jejich geologická stavba a povrchový reliéf vytvořily vhodné podmínky pro výskyt výra velkého (*Bubo bubo* L.). Od roku 1965 je pravidelně sledováno hnízdiště tohoto druhu v SPR Lichnice. V roce 1989 bylo hnízdo umístěno ve skalní stěně vzdálené 200 metrů od strojírenského závodu nedaleko Třemošnice (kvadrát 6159).

Materiál a výsledky

Dne 14. dubna bylo pod převisem na skalní římsě nalezeno hnízdo, v němž se krčila 3 mláďata ve stáří asi 16 dní. Dvě z nich byla větší a jedno menší. V dalším období byla kontrola hnízda prováděna nejprve dalekohledem z protějšího svahu a teprve, když nebyl pozorován dospělý pták, bylo hnízdo jedenkrát za 4-5 dní navštíveno. Kontroly byly prováděny vždy v odpoledních hodinách. Při těchto kontrolách jsem sledoval zbytky potravy přinášené mláďatům. Za 15 dní od objevení hnízda byla na živu už pouze dvě větší mláďata. Menší se stalo potravou svých větších sourozenců.

Stáří ptáci přinášeli potravu nejprve do hnízda. Od poloviny května, to znamená při stáří mláďat asi 7 týdnů, jsem nalezal zbytky potravy i na okolních skalách. Z toho lze usuzovat na snahu dospělých ptáků vylákat mláďata mimo hnízdní kotlinu.

Složení potravy jsem určoval ze zbytků nalezených v hnízdě a nejbližším okolí. Rozborem byly získány poznatky o množství a druhovém složení. Zpočátku v potravě převažoval zajíc polní. Ve stáří jednoho měsíce bylo nalezeno 5 kusů a 3 kusy

byly staré jen několik dní. Od konce dubna se na hnízdě počali objevovat ježci, kteří se zvolna stávali hlavní složkou potravy. Celkem bylo zjištěno 28 ježků. Mimo ježků a zajíců byla opakovaně zjištěna sojka obecná, slepice domácí, potkan domácí, holub, jedenkrát byl nalezen rejsec vodní a lyska černá.

V některých případech se dala určit i pravděpodobná vzdálenost odkud mohla být potrava donášena. Lyska pochází z rybníka vzdáleného 0,5 km od hnízda. Lov potkanů výrem pozorovali zaměstnanci strojírny přímo v závodě. Rejsec vodní mohl být uloven na břehu potoka protékajícího přímo pod hnízdní skálou.

Nejtěžší období pro mláďata nastalo mezi 28. až 30. dubnem, kdy nečekaně napadl mokrý sníh. Promočená mláďata však tyto 3 dny vydržela a nadále vyspívala. Při kontrole 26. května bylo již hnízdo mláďaty opuštěno.

Diskuse

Zjištěné výsledky v průběhu hnízdění jsou téměř shodné jako ve Fauně ČSSR, Ptáci 3/I (HUDEC a kol. 1983). Drobné rozdíly ve výčtu lovených druhů jsou způsobeny potravinovou základnou v okolí hnízdiště. Ze složení potravy vyplynulo, že výr si nevybírání, ale loví vše v dosahu hnízdiště. Je pravděpodobné, že v prvních týdnech loví zajíce, buď pro množství srsti nutné pro mláďata ke kvalitnímu trávení, nebo snadnosti lovu (zpočátku sedí samice u mláďat a samec sám přináší potravu). Později, když mláďata odrůstají, se hlavní potravou stává ježek. Výr je jejich hlavním konzumentem. Je jedním z mála živočichů lovicích ježky a potkany. To, že loví i zajíce je patrné hlavně nyní, kdy se i stavy tohoto druhu snižují.

Na rozdíl od Fauny ČSSR, kde je hlavním důvodem úmrtí mláďat udáván fakt, že hnízda jsou na poměrně málo chráněných místech, jsem zjistil kanibalismus.

Závěr

Z množství potravy a jednotlivých druhů by mnozí unáhlení lidé prohlásili výra velkého za škůdce. Nechci nijak rozdmýchat

vat tuto otázku, ale je třeba si uvědomit, že výr je na jednom z vrcholů potravní pyramidy lesa.

Poděkování

Děkuji zpravodaji SOP panu Kovandovi z Třemošnice za pomoc při sběru terénních materiálů a střežení hnízda.

Souhrn

Autor společně s dobrovolným pracovníkem ochrany přírody sledoval roku 1989 hnízdiště a potravu mláďat výra velkého (Bubo bubo) v SPR Lichnice v Železných horách.

Hnízdo se třemi mláďaty ve stáří asi 16 dní bylo nalezeno 14. dubna. Dne 29. dubna byla na živu jen dvě mláďata. Potrava mláďat byla určována ze zbytků nalezených v hnízdní kotlině a blízkém okolí. Zpočátku převažoval zajíc polní. Od konce dubna se počali objevovat i ježci, kteří se zvolna stávali hlavní složkou potravy. Dále byly zjištěny tyto druhy: sojka obecná, slepice domácí, potkan domácí, holub, rejsec vodní a lyska černá. Jednotlivé druhy jsou odrazem potravinové základny v okolí.

Příčinou úmrtí mláďate byl kanibalismus. Autor se domnívá, že převaha zajíců v potravě u malých mláďat souvisí se zažívacími pochody.

Summary

NESTING AND DIET OF EAGLE OWL *Bubo bubo* L. IN LICHNICE STATE NATURE SANCTUARY, EAST BOHEMIA

In 1989, the author and volunteer of State Nature Conservation Service monitored nesting and diet of the Eagle Owl in Lichnice State Nature Sanctuary (the Železné hory Highlands, east Bohemia).

A nest with three young, being approximately 16 days of age, was found on 14th April. On 29th April, only two young owls were still alive. The food habits were investigated using prey remains found in nest bottom or in its vicinity. At the beginning, Brown Hares predominated in the diet. However, from the end of April, Hedgehogs began to be present as the prey item of Eagle Owls investigated, and they became gradually the basic animal species, preyed by these owls. In the trophic niche of Eagle Owl, these other animal species were determined: *Garrulus glandarius*, *Gallus gallus* f. *domesticus*, *Rattus norvegicus*, *Columba livia* f. *domestica*, *Neomys fodiens* and *Fulica atra*.

The author suggests, that predominance of Brown Hare in the diet of young owls could be related to digestive processes. Canibalism was the cause of one young's death.

Adresa autora

RNDr. František Bárta, 538 43 Třemošnice 313